

LEADER
EESTI

LÄTI ÕPPEREIS „NAABRIST PAREM-ARUKAD ETTEVÕTJAD=ARUKAD KÜLAD“ 24.-26.JUULI 2024.A.

Idee külastada Lätis Kuramaa piirkonna Arukaid külasid, tekkis seetõttu, et meie piirkonnast ei olnud ükski küla huvitatud osalema Eesti Arukate külade programmis eelmisel perioodil. Sellest aastast alates saab hoo sisse EL-i uus rahastusperiood, mille raames on samuti toetusmehhanisme (nt „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika riikliku strateegiakava 2023–2027“ sekkumine „LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng“) kohaliku piirkonna ja kogukonna arendamiseks. Arukas küla peaks olema proaktiivne ning leidma ise läbi koostöö lahendusi elu- ja ettevõtluskeskkonna edendamiseks. Kahjuks ei ole aga ühegi riikliku programmiga võimalik luua aktiivseid sädeinimesi – need peavad külal endal olema. Nagu on Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves öelnud: „Meie homme on meie endi teha.“ Kuna ettevõtjad on siiski enamuses aktiivsed ka külaelu edendamisel, siis läksimegi Kuramaale kogemusi saama just sellest vaatevinklist, kuidas seal on ettevõtjad kaasatud ning panustavad Arukate külade tegemistesse ning mida on seal Arukate külade programmi raames õnnestunud koostöös ära teha.

Jaunmarupes ootas meid **LAG Pierigas Partneriba** juhatuse liige Mai Kobras. Tegevusgrupp tegutseb Marupe ja Olaine maapiirkonnas ning Mai tööks on projektide juhendamine ning haldamine. Alates 2010. aastast edendavad ettevõtjad, vabaihendused ja omavalitsused ühiselt piirkonna arengut ja elanike elukvaliteeti, kasutades selleks Leader programmi toetusi.

Põhilised meetmed, millega piirkonda toetatakse on:

- *Kogukondade tugevdamise ja ühiskondliku tegevuse mitmekesistamise toetamine (enne projekti esitamist selgitatakse küsimustikuga kodanike huvi ja vajadus sellise tegevuse järele)
- *Noorte omaalgatuse toetamine (sihtgrupp 7-25.a vanused, noorte kaasamine ühiskondlikesse tegevustesse)
- *Arenenud ja konkurentsivõimeline majanduskeskkond (turismi ja aktiivse puhkuse edendamine, ettevõtete loomine ja arendamine, toodete töötlemine, kodutootmine, meisterdamine)

*Kogukondade integratsioonifondi projektid (Ühis- ja koostööprojektid, millega tugevdatakse naaberkogukondade ja ettevõtjate vahelist koostööd ökosüsteemide tugevdamiseks, turismipiirkonna konkurentsivõime tõstmiseks jätkusuutlike ja digitaalsete lahendustega ning rahvusvahelised projektid, et koos olla tugevamad ja targemad).

Jaunmarupe küla asub Nerina jõe kaldal ja on Riistast vaid 16 km kaugusel. Küla tekkis veidi üle 50 aasta tagasi, kuid seal on olemas algkool, muusika-, kunsti- ja spordikool, raamatukogu, lasteaed ja looduspark. Samuti on mitmed põllumajandusega tegelevad ettevõtted.

Tihedat koostööd tehakse kohaliku omavalitsusega, kord aastas saadakse kokku ja arutatakse põhjalikult võimalusi külaelu edendamiseks. Neli aastat tagasi paigaldati konteinerid tekstiili kogumiseks. Marupe on rikkaim piirkond Lätis, lähedal asub Riia lennuväli, paljudel elanikel on töökohad pealinnas. Marupe

kandis on loodud korralikud jalgrattarajad, kasutatakse BMX rattaid. Arukas külas on jõutud arusaamisele, et kõik vanusegrupid on olulised ja võimalusel tuleb luua parimad tingimused elamiseks ja vaba aja sisustamiseks kõigile piirkonna elanikele. Väikestele lastele on rajatud mänguväljakud, teismeliste soove

arvestades on varjualused, kus on võimalik laadida oma nutiseadmeid ning igasuguse ilmaga sõpradega koos aega veeta. Vanematele inimestele korraldatakse koolitusi, festivale jm üritusi. Kohalik omavalitsus aitab projektide omaosalust tasuta. Kohalikud on soovinud saada endale oma kogukonnamaja. Valla käest saadi ajalooline hoone, milles on varem tegutsenud postkontor, apteek ja haljastusettevõtte. Kohalikud inimesed teevad ise majas lihtsamaid ehitustöid, noori juhendab vabatahtlikuna kogukonna inimene. Maja kommunaalkulud katab vald. Väga oluliseks peetakse noortes kogukonnatunde kasvatamist, laste ideid võetakse arvesse ja neid kaasatakse erinevatel üritustel.

RIDELU DZIRNAVAS. Veski energiline perenaine Dina andis põhjaliku ülevaate ettevõtte tegemistest ning hoone ajaloost. Ridelu veskit mainiti ajaloos esmakordselt 1759. aastal ja see on kolmel korral põlenud maatas. 1914. aastal sõja tagajärjel, 1969. tööliste poolt kogemata põhjustatuna ja 1973. filmimise ajal. Alati taastati veski oma endisesse hiilgusesse. Ka praegu on veski töökorras, kuigi veskina ei tööta. Kasutusel on muuseumina, mille veskikivid on

265 aastat vanad ning muuseumi eksponaatideks on erinevad jahu valmistamise seadmed. Alates 2017. aastast kui muuseum loodi, on kogu tootmine elektrifitseeritud ja see tehti korda just dokumentaalfilmi "Viljaterast leivani" võtete jaoks. 1923. aastal sai veski peremeheks praeguse omaniku vanaisa. 1991. aastal saadi veski riigilt tagasi. Tootmishoone on viie korruseline. Veski võimsus oli 3,5 tonni vilja päevas. 1992. aastal hakati veskis valmistama ka kohvi, mille

toormaterjal toodi Riia sadama kaudu Aafrikast. Rohelisi kohviube röstiti kuni 3 tonni ööpäevas. Kohvi valmistati kõigest 1,5 aastat. Veski kuulub Euroopa tööstusliku kultuuripärandi nimistusse.

Lõunasöögi tõeline maitseelamus oli värskelt pütatud ja küpsetatud karpkala, peale karpkala kasvatatakse ka tuura veski omanikele kuuluvas järves. Veski küllastajatele pakutakse just eelkõige kohalikku toitu.

ARUKAS ENGURE KÜLA. Liivi lahe kaldal asub kaunis Engure küla. Rannakogukond on loonud strateegia ning piirkonna arendamist veab MTÜ Piekrastes Konvents. Toimuvad ümarlauad ning kohtumised, et kaardistada vajadusi ning leida lahendusi probleemidele. Loodud on ühistöökohad ehk kaugtöökeskus (Co-working place), sadamas on kohalik pagariäri ja Kukuli korterid külalistele. Kõigile küllastajatele on avatud kogukonnaaed, mis on suurepärase paigutusega erinevate kontsertide ja etenduste korraldamiseks. Jahisadamas on võimalik õppida purjetamist. Aruka küla toimimise eesmärgiks on arvestada nii ettevõtjate, noorte, eakate kui ka turistide vajadustega. Arendades turismi valdkonda, on võimalik luua uusi töökohti ja saada ettevõtlusest suuremat tulu.

VEINITOOTJA ABAVAS. Õppereisi esimese päeva lõpetasime Abava veinimajas, kus meile tutvustati kolme perekonna ühinemisel ja eestvedamisel loodud ettevõtte brändi, veinitootmise ajalugu ja valmistamise protsessi. Käesoleval ajal kasvatatakse 7 erinevat viinamarjasorti.

Toodetakse puuvilja ja marjaveine, siidreid ja vahuveine ning kangemat piiritusjooki. Palju kasutatakse toorainena kaheks kuuks külmutatud rabarberit. Ettevõtte on pälvinud kuld- ja hõbediplomeid ning Frankfurdis pronksmedali 18 tuhande veini

LEADER
EESTI

ja siidri hulgast. Ettevõtte käive oli möödunud aastal 1,9 miljonit eurot, 10 tonnist saagist toodetakse umbes 8000 pudelit. 2023.a. koguti 300 tonni õunu, mustsõstart, rabarberit ja viinamarju.

Abava veinitootja sümboliks on kiil, kujundus on väga maitsekas ja lihtsalt äratuntav kaubamärk. Igapäevaselt on ettevõttes tööl 15 inimest, hooajal 25-30 inimest. Ettevõtte on kasutanud erinevaid toetusmeetmeid oma tootmise arendamiseks.

Meil oli võimalus degusteerida toodete erinevaid maitseid ning kasutasime võimalust ka koju kaasa osta.

JAUNMOKU MÕIS. Ööbima sõitsime 1901.aastal ehitatud Jaunmoku mõisa, mis oli tolaegse Riia linnapea G. Armitsteadi suveresidents ja jahimaja.

II maailmasõja ajal kasutasid lossi nii Vene kui Saksa väed. Sõja algul oli lossis Vene seersantide kool, seejärel Saksa raadiojaam ja sõja lõpus Saksa sõjaväehaigla.

70-ndatel aastatel oli lossi seisukord väga halb, selle restaureerimiseks ja taastamiseks kulus ligi 10 aastat.

Jaunmoku lossi ümbritseb 9,8 hektari suurune maaliline park. Pargis kasvab üle 60 liigi haruldasi põõsaid ja puid. Pargi tõeline ehe on pärnaallee.

Lossis on väga omapärane sajandivanune ahi, millel on kujutatud Riia ja Jurmala XX sajandi vaated.

Lossis võib vaadata näitust Läti metsanduse ja jahipidamise kohta.

Vanast hobusetallist on ehitatud mugav hotell ja toitlustuskoht, millega on loodud kohalikele töökohad ning on leitud võimalus lossi mitmekesisemaks kasutamiseks.

25.juuli

SABILE-viinamarjanõlvade linn

Teise päeva hommikul külastasime Sabile linna, mis oli kunagi Euroopa kõige põhjapoolsem viinamarjanõlvadega linn. Veinide valmistamine sai siinkandis alguse juba 14.sajandil. Sabile asub Abava jõe ääres. Vanalinn, sünagoog, Luteri kirik, muinaslinnus jpt ajaloolised paigad on muinsuskaitsemälestistena riikliku kaitse all.

Üks linna vaatamisväärsustest on Sabile kunsti-, kultuuri- ja turismikeskus.

Paikneb see taastatud ajaloolises hoones, mis kunagi oli sünagoog. Hoone on korda tehtud Leader projekti rahastuse toel. Projekte kirjutatakse ka nn „pehmete tegevuste“ (erinevad üritused, festivalid, koolitused) korraldamiseks ja läbiviimiseks. Keskuse külastamise hetkel oli üritusena tulemas veinifestival. Veinifestivalil katsetatakse eksperimenti, kus veine maitstakse diskomuusika saatel. Soovitakse teada saada, kas erineva muusika saatel muutuvad ka inimese maitsemeeled. Tänu kaasaegsele kunstikeskusele külastavad Sabile linna kunstnikud üle kogu maailma. Saalis oli vaatamiseks kohaliku kunstniku Roberts Dinersi näitus „Maailm minu unenägudes“ Keskuses oli võimalus kaasa osta kohaliku sümboolikaga meeneid.

Väga huvitav ja lausa ligitõmbav vaatamisväärsus oli ühe linnaelaniku algatus

valmistada erinevas suuruses kaltsunukke ja seada need linnaväljakule vaatamiseks. Meie seas tekitas see palju elevust ja häid pildistamise elamusi. See oli üks tore kogemus, mis näitas, et igal inimesel on võimalus oma piirkonna reklaamimisele kaasa aidata ja linna külastajaid ligi meelitada. Peab

olema lihtsalt endal tahtmist, et ka väikeste vahenditega luua midagi põnevat. Sellisest kohast pole külalistel lihtsalt võimalik ilma peatumata mööda sõita.

Väga tore mõte ja annab häid ideid, kuidas oma piirkonnas külalistele midagi huvitavat pakkuda võiks.

KULDIGA. Jõudes Kuldigasse külastasime kauplust Kuldigas Labumi, mis tegeleb Kuramaa tootjate toodete müügiga. Kaupluses oli

müügil hooajalisi aiasaadusi, kohalike poolt valmistatud erinevaid hoidiseid, küpsetisi, juustu, teed, kohvi ja maiustusi.

Kuldiga on üks ilusamaid linnu Lätis ja kuulub UNESCO maailma kultuuripärandisse. Ajaloolisest keskusest voolab läbi Alekšupite jõgi, seetõttu peetakse Kuldigat Läti Veneetsiaks. Jalutades mööda kitsaid tänavaid näeb

13. sajandist pärit puitehitisi. 17. sajandil valmisid raekoda, kirik ja apteek. Vanas vanglas tegutseb kohvik. Huvitav oli see, et pirukad olid eraldi välja pandud ning ostja sai ise meelepärased kotti poetada ning kassas maksata, kõikidel pirukatel

oli 13,80 kilohind.

Linnaaias näeb purskkaevu, skulptuure, lehtlat ja vaateplatvormi. Kuldiga uhkuseks on Euroopa kõige laiem juga. Üle Venta jõe kulgeb pikim punastest tellistest sild, kust avaneb kaunis vaade Venta jõe kosele.

Igal aastal on julgematel kombeks jaanipäeval joosta üle silla alasti.

ARUKAS ALSUNGA KÜLA.

Kuna kõhud olid juba päris tühjad, läksime kõigepealt traditsioonilist suiti

lõunasööki
maitsma kõrtsi
Spelmanu Krogs.
Meile pakuti meie
mõistes
mulgiputru,

kohapeal küpsetatud leiba maitsevõiga ja magustoiduks klimpidega kompotti.

Magustoit tekitas meis paraja elevuse, sest meie kultuuriruumis ei ole klimpe magustoidus vist kunagi kasutatud. Vähemalt meil puudus sellelaadne kogemus.

Lõunasöögi lõpus oli meil võimalus vahetult näha ja kuulda ehedat pärimusmuusikat ja tantse folklooriansambli "Suitu Sievas"

esituses. Etnograafilise ansambli asutamisaastaks võib lugeda 1955. aastat. Ansambelis kasutatakse torupille ja erinevaid keelpille. Tutvustati oma rahvariideid ning meile õpetati selgeks üks suiti rahvatants.

Edasi läksime Alsunga Amatu Majja, kus oli välja pandud suidi pere toa sisustus, rahvariided, ehted jpm.

Aruka Alsunga küla tegemisi tutvustab Daiga.

Arukas Alsunga küla valiti osalema Euroopa

Komisjoni arukate külade projektis "Smart Rulal 21". 2018. aastal loodi Alsunga vabatahtlik ühendus „Targa küla tegevusrühm“ ja alustati „Smart Village“ projektiga, sellesse on kaasatud nii omavalitsuse esindajad kui ka kohalikud elanikud. Grupp on kõigile avatud ning kutsub kodanikke osalema ideede ja konkreetsete tegudega Alsunga küla

arendamisel. Kogukonnal on huvi- ja teemarühmad oma juhtidega. Regulaarselt koguneb ca 50 inimest. Ühiselt arutatakse, kuidas küla ja kogukonna arengut edendada ning mille jaoks oleks vaja kirjutada projekte toetuse saamiseks. Alsunga elanike jaoks on „Tark Küla“ eelkõige suhtumine ja eluviis. Haldusreformi käigus liideti vallad ja Alsungast sai ääremaa. Alsunga on hea koht elamiseks, kuid linnastumise tulemusena on sealne rahvastiku arv järjest vähenenud. Tekkis vajadus tugevama külastrateegia ja meeskonna väljatöötamiseks, et Alsunga areng püsiks.

Alsunga on esimene koht Lätis kus alustati „Smart Village“ projektiga. Arukate

külade liikumine Euroopas on andnud võimaluse väikeste külade ja keskuste elu

rikastamiseks, et välja töötada ja rakendada strateegiat piirkonna elu parandamiseks. Tähtsaimateks prioriteetideks on Suii kultuuriruumi säilitamine ja kohaliku kooli arendamine.

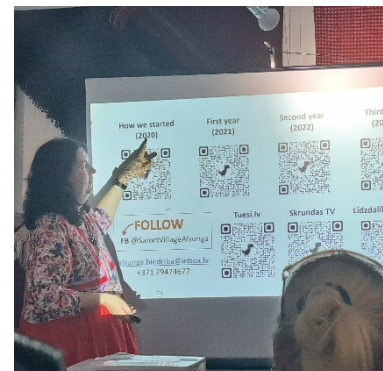
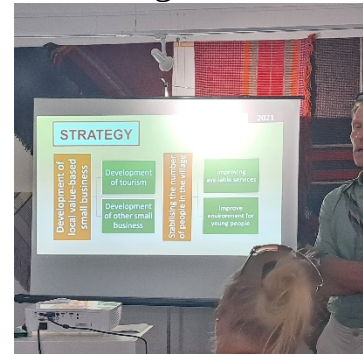
Põhilised tegevused on suunatud turismi ja

väikeettevõtluse arendamiseks ning noorte aktiivsemaks kaasamiseks külaelu tegemistesse. Covid mõju oli tuntav, sest inimesi oli keeruline kokku saada.

Arukas küla ei tähenda lihtsalt staatust, vaid see on suhtumine ja pidev protsess, kuidas väikeses kohas elu paremaks muuta. Sama oluline kui eesmärkide saavutamine, on ka see, kust leida rahalised vahendid. Alsungat nimetatakse Lätimaa porgandikülaks. Suii rahvariites on porgandivärv üheks põhitooniks. Üks kord kuus saab aktiivne tuumik (enamik naised + viis meest) kokku, toimuvad mõttetalgud.

Teadmised mida on saadud ja rakendatakse:

- juhtliider peab olema
- peab olema pikk eesmärk ja lühema aja eesmärk, mis võib olla paindlik
- jagatud kogemused
- projekti kirjutamisel tuleb arvestada kaugema perspektiiviga, kuhu erinevate projektidega on võimalik jõuda
- oma vajadused tuleb hästi läbi mõelda, mitte kopeerida täpselt naabrite tegemisi
- püüda mõista kõiki kohalikke inimesi, mitte ainult arvestada aktiivgrupi soovidega

Targa küla olulisemad ettevõtmised on olnud:

- Populaarsete poksivõistluste tarbeks majutuskohtade loomine Alsungas
- Porgandipirukate küpsetamisest on välja kasvanud Porgandifestival
- Suiti laadast on saanud tore pühapäevane traditsioon, et toetada kohalikku ettevõtlust
- Ettevõtlikud naised valmistasid Suiti rahvarõivaste järgi kohandatud suvised kleidid
- Alsunga ümbrusesse rajati matkarajad, mis on leitavad QR koodiga
- Eakatele inimestele tehti kepikõnni tõhususe ja õige tehnika kohta infovoldikud
- Loodi erinevad õppeprogrammid ja koolitused, mis on suunatud täiskasvanutele
- Piirkonda elama asuvatele uutele inimestele jagatakse infopakett „kust – mida“ leida

Leaderi toetust on saanud erinevate ekspositsioonide jaoks ja näituste korraldamisteks, samuti maja remontimiseks.

Vaatamata keerulistele hetkedele töötab kogukond täna harmooniliselt, püstitades ja täites oma eesmärgi.

Alsunga on üks esimesi külasid Lätis, mis on tõestanud, et elanikud suudavad eesmärkides kokku leppida ja võtta vastutus tegutsemise eest, parandades üheskoos kodukoha elukvaliteeti.

Eriliseks muudab selle küla vanade kultuuritraditsioonidega suitide kogukond. Suitid on omapärast läti keele murret kõnelev

balti rahvas. Tänapäeval on suite ligikaudu 2500.

Suitide kultuuriruumi iseloomustavad mitmed erijooned, sealhulgas vokaalne droonilaul suiti naiste esituses, pulmatraditsioonid, värvikad pärimusriided, suitide keel, kohalik köök, religioossed traditsioonid, aastatsükli pidustused. Kirja pandud ja salvestatud on tähelepanuväärselt suur hulk rahvalaulusid, tantse ja meloodiaid.

Suitide hulgas püsivad vanad perestruktuuride vormid, kus toimub oskuste edasiandmine põlvest põlve. Nende identiteedi tugisammas on katoliku kirik. Suiti kultuuripärandit tunnevad täna väga vähesed, seega on tungiv vajadus seda

levitada ja kaasata rohkem inimesi selle hoidmisse.

2001. aastal asutati Etnilise Kultuuri Keskus „Suiti“, mille ülesandeks on suitide kultuuripärandi populariseerimine, taastamine ja kaitsmine. Suitide pärand on kantud Läti kultuurikaanonisse ning aastast 2009 ka UNESCO inimkonna suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirja.

ARUKAS JURKALNE KÜLA

Lätis Ventspils piirkonnas Jurkalne vallas asub Jurkalne küla, mis on ühtlasi valla halduskeskus. Nii Ventspils kui Liepajas on Jurkalnest umbes 50 kilomeetrit.

Jurkalne on populaarne suvituskoht, sest seal on ilus liivarand ja Läti kõrgeim pankrannik, kõrgus 14-20 meetrit. Lisaks on see hinnatud koht erinevate veespordi harrastajate seas. Seal on võimalik tegeleda purje- ja

lohelauasõiduga,

harrastatakse ka paraplaaniga lendamist ja aerusurfi.

Külas elab umbes 300 inimest, enamik neist suitid, kes hoiavad elus oma rahvakultuuri ja traditsioone. Külas on alles rahvamaja,

raamatukogu ja kirik. Kool on suletud.

2003. aastal alustati Jurkalnes loodus- ja puhkepargi loomist. Kaasa löid nii vabatahtlikud kui kohalik omavalitsus. Tehti korda rand, paigaldati riietuskabiinid, ehitati vaateplatvorm ja trepp randa ning WC-d. Edasi juba koos organisatsiooniga Läti Riigimetsad puhastati võsast matkarajad ja paigaldati infotahvlid.

Tänaseks on Jurkalnes puhkepark, kuhu on rajatud õunaaed, ehitatud suvelava ja vabaajakeskus, tuuleenergiajaam, lõkke- ja istumiskohad (lehtlad). Kaasaegsed tualettruumid rajati Leader toetusega. Puhkepargi territooriumil korraldatakse erinevaid suursündmusi, viiakse läbi kontserte ja

festivale, mida toimub suve jooksul palju.

Ja oligi aeg asuda ööbimiskoha poole

teele. Puhkekompleks ROZE VILLAGE JŪRNIEKA LIGZDA asub Pērkone külas

vaikses mereäärses piirkonnas, ümbritsetud männimetsadega, 5-minutilise jalutuskäigu kaugusel ilusast Läänemere rannast. Suverestoran JÚRNIEKA LIGZDA asub hotelli kaunil ja avaral territooriumil. Külalistele pakutakse Euroopa kööki kaasaegses teostuses, valikus on ka söel küpsetatud toitu. Ettevõtjatena üllatas meid õhtul kell 8 hotelli saabumisel see, et enamus tubasid olid veel koristamata ning administraator põhjendas sellega, et neil vähe töötajaid ja koristatavaid objekte palju. Kui meie giid ütles, et siis tuleks administraatoril ise minna tubasid ettevalmistama, kui ei suuda tööd organiseerida. Arvas noormees, et ta ei saa valvelauast lahkuda. Saime siis lõpuks mõned toad kätte, kuhu oma asjad panna seniks kuni sööma läheme. Õhtul kella 10-ks said kõik oma toad kätte, aga kas me seda hotelli seal kandis olles uuesti ööbimiskohaks valiks? Ilmselt mitte... positiivsust ei sisestanud ka hommikusöögi laua teenindaja mossis nägu. Kiidusõnad kuuluvad seekord suverestorani personalile, seal tundsiime, et me olime oodatud.

26.juuli

JAUNAUCE LOSS

Kuna meie piirkonnas on mitmeid mõisaid, mis on restaureeritud või lõpetamisel, tahtsime saada ideid ning mõtteid, kuidas neid paremini turundada. Jaunauce mõisa kompleks kuulub kohalikule vallale. Mõisa hingeks on

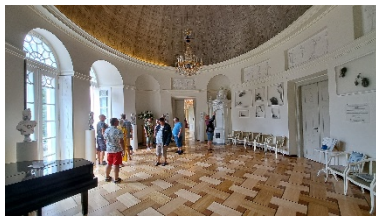

ühendus Més-Jaunaucei (Meie Jaunaucei), mille missiooniks on Jaunaucei mõisakompleksi kultuuripärandi uurimine, säilitamine, restaureerimine ja mineviku pärandit väärtustav

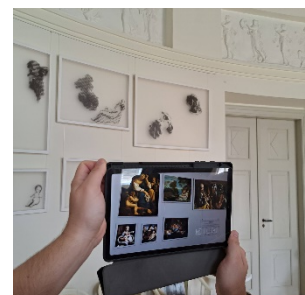
kasutamine tänapäeval.

Jaunauce mõis on klassitsistlikus stiilis arhitektuurimonument, mida ümbritseb 7 ha suurune maa-ala koos kauni inglise stiilis pargiga. Arhitektuur on hästi säilinud vaatamata sellele, et hoones tegutses kool aastatel 1930 - 2000.

Restaureerimistööd algasid peale kooli ümber paigutamist mujale. Més-Jaunaucei selts ja vald teevad tihedat koostööd mõisa korrastamisel. Giidi

sõnul oli suurim tööde maht just vanade värvikihtide eemaldamine. Täna on taastatud ovaalne saal, söögisaal ja kabinett. 19. sajandil oli mõisas muljet avaldav kunstiteoste kollektsioon Kuramaa kubermangus. Tänapäeval saab seda näha liitreaalsuse näitusel „Värti“ - kui skaneerida digimuster seinal tahvelarvutiga, saab näha

maale, büste ja tolle aja tantsijaid 3D formaadis. „Värti“ projekti eestvedaja on Inguna Balcere Mès-Jaunauce ühendusest.

Ekspositsioonides on 7 ampiirstiilis ahju 19. sajandist, väga hästi on säilinud mõisaaegsed rõivaste kollektsioonid, veinikelder, mõisahärra šeif-tuba jpm. Kooliruumidest on külastamiseks avatud endisest mõisa köögist loodud spordisaal (matid, kits, rõngad, köis, suusad jm tolle aja vahendid) ning keemia-füüsika klass eelmise sajandi keskpaiga sisustuse ja „hõnguga“.

Ühendus Mès-Jaunaucei korraldab mõisakompleksis erinevaid kontserte ja näitusi, millest saadavad tulud suunatakse Jaunauce mõisa restaureerimisse ja arendustöösse.

Restaureerimistöode teostamiseks on saadud toetust ka LEADER meetmest.

Edasi sõidame tutvuma Jaunpils lossiga, kus ootab meid keskaja lõunasöök ning elamusretk lossiga tutvumiseks.

JAUNPILSI LOSS

Kuna käes on lõunaaeg, siis läheme kõigepealt maitsma keskaegset lõunasööki.

Meid ootab uksele ettekandja, kes tutvustab lühidalt keskaegseid lauakombeid ning pakutavat. Keskaegset pidusööki on võimalik maitsta iidsete traditsioonide kohaselt küünlavalgel ja söömisel ei kasutata lusikat või nuga-kahvlit, vaid eelnevalt puhtaks pestud käsi. Kui terve grupp on käed ühises kausis puhtaks pesnud võib söömisega alustada. Kes kätega söömisest keeldusid, said kasutada küllalt ebamugavat suurt puulusikat. Toit oli lihtne, aga väga maitsev (kartul, verivorst, kana, erinevad oad, hapukapsas, toitu sõime kätega – see oli tore kogemus ja tundus tänapäevaste lauakommete juures lihtsalt naljakas.

Jaunpils loss asub Tukumsi piirkonnas. Esimesed ülestähendused on aastast 1301, mil ordumeister Gottfried Rogge rajas sinna kindluse. Keskaegne loss oli ehitatud rüütlimõisaks. Esialgu oli see Tukuma suurim eravaldus. Linnus on aastasadade jooksul palju kannatada saanud ja korduvalt ümber ehitatud, kuid

selles on säilinud ordulinnusele iseloomulike joontena ümar nurgatorn ja paksud müürid. Praegusel kujul on lossis muuseum, ruumid pulmade, seminaride ja bankettide korraldamiseks, keskaegne võõrastemaja ja hotell.

Lossi giid andis põhjaliku ülevaate lossi ajaloost ja tänapäevastest tegemistest. 700-800 a. tagasi ei

olnud loss nii suur kui on tänapäeval. Lossi müüride paksus oli 2-4 meetrit. Teisel korrusel on suur saal, mida sai poolitada vaheseinaga. Praeguse lava kohal oli vanal ajal söögiroom. Rüütlitel olid alati kaasas oma söögiriistad, et vältida mürgitamise ohtu.

1905. a. sai loss kõvasti kannatada – ülestõusu käigus põletati loss maha. NL ajal kuulus loss kolhoosile. Seal asus kolhoosi kontor ja kultuurimaja. Sellest ajast pärineb ka lossi sisekujundus.

16. sajandil leiti lossi saali seinast Madonna kuju lapsega, mis on praegu külastajatele eksponeeritud vaatamiseks.

Skulptuuri eri nurkade alt vaadates pidi nägema nii mehe kui ka naise nägu, millest ma küll aru ei saanud.

17. sajandist toimub sõjatööstuse suur muudatus – leiutatakse püssirohi, mida hoitakse tünnes. Ajalooliselt kasutati lossi torni püssirohu hoidlana ning seetõttu olid seinas vaid väikesed avad. Tänapäeval on see ruum muudetud väga ilusaks saaliks, kus viiakse läbi pulmatseremooniaid.

Rüütlilossi kelder – selles peeti nõu. Sellesse saali oli naistel keelatud tulla.

Vanaaegne kitsas trepp viis tornist alla keldrisse, kus tollal hoiti sõjavarustust (mõõk, sõjakirves, oda, kaigas jt). Trepid olid kitsad ja liikuda tuli kummargil, et oleks sisse tunginud vaenlast lihtsamalt hävitada. Lossis on müüride järgi ka kummitus, mis lisab külastajatele põnevust. Lossis on soovi korral võimalus riietuda

keskaegsetesse rõivastesse ja

minna seejärel lossiekskursioonile. Külastajad saavad ööbida keskaegses korteris, mis ei ole võrreldav kaasaegsetes hotellides ööbimisega. Majutuskohiti on ligi 80.

Meie külaskäigu Jaunpilsis lõpetas giid ilusate tänusõnade ja võimsa kahuripauguga ning see tuletas meile kahjuks meelde, et õppereis kaunil Lätimaal hakkab lõppema.

Bussis tagasiteel jätkus arutelu kuuldu-nähtu üle. Tõdeti, et õppereisi programm oli intensiivne, kuid tagasiside oli positiivne. Külalastatavates kohtades torkas eriti silma, et kogukondade, ettevõtjate ja KOV-ide koostöö on väga tihe. Vähemalt aastas korra korraldatakse erinevate huvigruppide ja sektorite arutelusid, et kaardistada, millised on ootused, millised on vajakajäämised ning leida probleemidele ühiselt koostöös lahendused. Ühiselt leiti, et taolised õppereisid

peavad jätkuma ka uuel perioodil, sest külalastatavates kohtades oli palju õppida ning kindlasti andis õppereis meile indu juurde tegutsemiseks, uusi kontakte ja palju häid mälestusi kaunist Kuramaast ning nende töökatest inimestest.

Õppereisil osalesid Aili Taal, Alar Peek, Anna Muttik, Elena Ehvart, Elsa Hundt, Ivar Laast, Kaili Kõrgesaar, Maido Nõlvak, Kristiina Nigol, Külli Jürna, Leo Aadel, Lia Reks, Liivi Harf, Maire Eigi, Marko Ehand, Ando Holm, Merli Tammemägi, Moonika Mänd, Peeter Moisto, Andrus Läll, Rein Tammik, Ruth Kraav, Kaarel Šestakov, Karlo Ehvart, Urmas Lindlo.

Aruande pani kokku Liivi Harf, fotod lisas Elsa Hundt